

Tartu Ülikool
Loodus- ja tehnoloogiateaduskond
Ökoloogia ja Maateaduste Instituut
Geograafia osakond

Lõputöö

**Leibkondade eluasemetingimused ja elukoha vahetamist
mõjutavad faktorid: Tartu näide**

Kairi Kuldma

Juhendaja: Tiit Tammaru

Kaitsmisele lubatud:

Juhendaja: /allkiri, kuupäev/

Instituudi juhataja: /allkiri, kuupäev/

Tartu 2014

Sisukord

Sissejuhatus	4
1. Teoreetilised lähtekohad	6
1.1. Eesti linnade ajalugu.....	6
1.2. Eluasemepoliitika	7
1.3. Eluasemepoliitika Eestis ja mujal Euroopas.....	9
2. Andmed ja meetodid	11
3. Analüüs.....	13
3.1. Tartu linna eluasemed ning nende kuuluvus	13
3.2 Eluaseme kvaliteet.....	18
3.3. Eluase	26
3.4. Tingimused uuele eluasemele.....	29
3.5. Elukoha vahetus	32
4. Kokkuvõte	35
5. Summary	39
6. Tänuavaldused.....	42
Kasutatud allikad.....	43
Lisad	45

Sissejuhatus

Käesoleva lõputöö „Leibkondade eluasemetingimused ja elukohta vahetamist mõjutavad faktorid: Tartu näide“ teema valikul olid autori jaoks määravad mitmed asjaolud. Millises seisundis eluasemetel elavad Tartu linna elanikud? Kuidas mõjutavad erinevad faktorid, näiteks laste arv ja leibkonna suurus eluasemega seotud küsimusi? Kas Tartu elanikud soovivad vahetada elukohta ja kuhu tahaksid nad kolida? Milline peaks olema uus eluase?

Eesti Statistikaameti teemaleht „Leibkondade elamistingimused“ väidab, et eluaseme valikul on mõjutavateks teguriteks kvaliteet ja suurus. Need kaks tegurit mõjutavad sageli elaniku tervislikku seisundit, töövõimet ja eneseteostusvõimet. Aastatuhande algusest on leibkonna liikmete arv suurenenud ning elamistingimused märgatavalt paranenud. Kuigi kümne aasta jooksul on paranenud leibkondade elamistingimused, siis 2010. aastal elas rahuldavas seisukorras eluasemepindadel iga neljas lastega perekond, kehvades või elamiskõlbmatutel elamispindadel elas iga kahekümnes lastega leibkond. (Statistikaamet, 2012)

Uurimistöös keskendutakse eluaseme tüübile, eluaseme kuuluvusele, selle seisundile, suurusele ja püütakse teada saada, kui paljud küsitluses osalejatest kavatsevad elukohta vahetada ning kuhu nad plaanivad kolida, seda eluaseme tüübi, eluaseme kuuluvuse, selle seisundi ja suuruse alusel. Oluliseks peab autor uurida erinevate leibkonnatüüpide sissetulekut, laste arvu, vanuselist koosseisu ja eluaseme piirkonda. Järgnevalt on ära toodud töö seisukohast olulisemate mõistete definitsioonid.

Sanitaarremont- minimaalses mahus viimistlustööde teostamine, näiteks tapeedivahetus, värvimine, jms. Eesmärgiks on värskendada eluaseme välimust ning parandada väiksemaid vigu (Majaehitaja, 2012).

Kapitaalremont- seinte soojustamine, põrandavahetus, ümberehitused, akende ja/või uste vahetus, elektrijuhtmestiku vahetus, jms.

Leibkond- leibkonna moodustavad ühisel elupinnal koos elavad inimesed, kes jagavad ühiseid toidu- ja raharessursse. Leibkonna võib moodustada ka üksikisik. (Statistikaamet, 2012)

Leibkonna netosissetulek – palgast ja muudest töistest tegevusest saadud sissetulek, omanditulu või teistelt leibkondadelt saadud regulaarsete rahaliste maksete, näiteks alimendid ja enammakstud tulumaksu tagastuse summa, kust arvatakse maha leibkonna poolt tehtud regulaarsed rahalised maksed teistele leibkondadele, varalt tasutud maksud jne. (Statistikaamet, 2013)

Lähtudes olemasolevatest andmetest on püstitatud töös kolm uurimisküsimust. Millistes tingimustes elavad Tartu linna elanikud? Milline oleks ideaalne koht, kuhu tahaksid Tartu linna elanikud kolida? Kas ja kuidas mõjutab laste arv soovi vahetada elukohta? Eesmärgi saavutamiseks tuleb analüüsida küsitluses „Tartu ja tartlased 2013“ olevaid teemakohaseid küsimusi ja vastuseid ning tutvuda teooriaga.

1. Teoreetilised lähtekohad

1.1. Eesti linnade ajalugu

XIII sajandi lõpuks omandas Tartu koos teiste vanade linnadega (Tallinn, Tartu, Narva, Pärnu, Viljandi, Rakvere, Paide ja Haapsalu) linnaõigused. Feodalismi perioodil olid linnad peamiselt kaubandus- ja käsitöökeskused. Sel perioodil suuri talituslikke kvalitatiiivseid erinevusi ei täheldatud, kuid varakult oli võimalik märgata kvantitatiivseid erinevusi. Antud erinevus tulenes sellest, kui laialdaselt suudeti lülitada rahvusvahelisse kaubavahetusse. Tol ajal teistest tugevamaks osutunud linnade areng oli püsivam, olenemata poliitilistest muutustest või majanduslikust olukorrast. (Rea, 1959: 344–345)

XIX sajandi lõpul ja XX sajandi alguses osutus Eesti Tsaari-Venemaa majandussüsteemis üheks arenenumaks ning Eesti linnade osakaal oli suhteliselt suur. 1897. aastal elas Eesti linnades kokku 19% rahvastikust, 1914. aastaks oli Eestis linnaelanike arv 22%. Venemaa impeeriumis olid need näitajad samadel aastatel 13% ja 15%. (Rea, 1960: 45) Tööstuse areng XIX lõpul ja XX alguses muutis Eesti n.ö Tsaari-Venemaa majanduse väravaks Lääne- Euroopasse. Põhjuseks oli Eesti soodne geograafiline asend. XIX lõpul ja XX toimus intensiivne linnade funktsionaalne spetsialiseerumine. Eesti kolmes sadamalinnas (Tallinn, Narva, Pärnu) toimus antud protsess kõige intensiivsemalt. (Rea, 1959: 346)

1990. aastatel toimusid elamufondis olulised muutused. Üheks peamiseks muutuseks oli üürnike saamine omanikeks ning varajasemalt tsentraliseeritud elamupinnad asendusid elamuturuga. Elamufondi ja paneelelamurajoone uuriti ühisprojektina, kasutades juhtumipõhist uuringu meetodit, mis uuris ka Euroopa suuri paneelelurajoone. (Kährrik, Tammaru, 2010: 202) Eeldatavasti on erastamine suurendanud majanduslikku ebavõrdsust. Muutusi on ilmnenu ka elamufondi ümberjaotamise reeglites. Inimgeograafia teadur Anneli Kährrik on öelnud, et lähiaastatel seisavad ees olulised teisenemised elanikkonna ümberpaiknemises elamuturu osade vahel. Muutused elamuturul on tingitud avaliku sektori osaluse vähenemisest ning erasektori osakaalu tõust elamufondis Kährrik, 2000: 124)

Artiklis „Eluruumide erastamise mõju Tartu elanikkonnale ja elamufondile“ esitatud uuringu tulemustest selgus, et Tartu kesklinnas ja selle läheduses asus XX alguses

enamasti renoveerimist vajav elamufond. Linnaäärsetes elamurajoonides asusid peamiselt ühe- ja kahepereelamud või suurpereelamud. (Kährrik, 2000: 124)

1960-1980. aastatel tekkisid Nõukogude Liidu linnadesse paneelelamute rajoonid ehk magalad. Üleminekuriikides toimusid sotsiaalmajanduslikud reformid ning linnapiirkondade elanike sotsiaalruumiline jagunemine. Tallinnas läbi viidud uuringu tulemustest selgus, et uue linnakeskkonna loomise tulemusena muutus linnakeskkond komplektsemaks ja homogensemaks, samas säilis suurtes elamurajoonides elanike sotsiaalne staatus. (Kährrik, Tammaru, 2010: 215)

Nõukogude Liidu perioodil saabusid sisserändajad peamiselt Venemaalt. Uutesse elurajoonidesse kolisid enamasti sisserändajad, kes asusid tööle tööstusettevõtetesse. Tulemuseks olid muutused elanike etnilises jaotumises. (Kährrik, Tammaru 2010: 215)

Läbiviidud juhtumiuuringust selgub, et Kesk- ja Ida- Euroopa paneelelamute rajoonidest elavad valdavalt kõrgema haridustasemega inimesed ning vähem on immigrante, võrreldes Euroopa keskmisega. Uuring näitab, et Tallinna paneelelamurajoonide piirkondades on tugev sotsiaalne mitmekesisus ning pole märgata, et antud piirkondades oleks madalamate (töötute, kodutute, narkomaanide) ühiskonnagruppide „võimule pääsu“. Võib märkida, et nendes piirkondades on tõusnud eestlaste arv (väljastpoolt riiki sisserändajad ja riigisisised rändajad), kuid muutused toimuvad aeglaselt. (Kährrik, Tammaru, 2010: 215)

1.2. Eluasemepoliitika

Järgnevalt tähelepanekuid erinevate riikide eluasemepoliitikatest.

- 1) *Liberaalne*. Antud poliitika on levinud USA-s, Kanadas ja Austraalias. Avalik sektor sekkub regulatsiooni minimaalselt. Domineerivaks on omanikuasustus, mis vähendab eraüürisektorit, kuna soodustatakse omanikuasustust. (Kährrik, 2002: 15) Eesti taasiseseisvumisel valiti ka Eestis liberaalne eluasemepoliitika. (Kommer, 9. 05 2014)

Tänapäeval on liberaalse eluasemepoliitika peamised mõjutusvahend:

- keskklassil madalamad intressitoetused

- madalama sissetulekuga leibkondadele makstakse limiteeritud eluasemetoetust

2) *Korporatistlik*. Antud poliitika on levinud Saksamaal, Austrias ja Prantsusmaal. On suhteliselt liberaalne. Eluasemete peamiseks pakkujaks on erasektor. Üle 50% leibkondadest elab neile kuuluvates eluruumides ja enamik üürikortereid kuulub eraomandisse. Riigi sekkumine on tuntav, näiteks pakub riik võimalusi erinevatesse sotsiaalsetesse klassidesse kuuluvatele invaliididele. Avalik üürisektor pakub elamispindasid väikese ja keskmise sissetulekuga peredele.

3) *Sotsiaaldemokraatlik*. Antud poliitika on levinud Rootsis, Taanis, Norras. Domineerivaks on valitsus, mis kontrollib maaomandust ja finantseerimist. Eluasemepoliitika on oluline nii suure kui ka väikese sissetulekuga leibkondadele. Nendes riikides on kvaliteetne eluase kättesaadav kõigile ühiskonnakihtidele. Avalikku ja eraüüri sektorit kontrollivad üürnikud. Levinud on riiklik ja munitsipaalelamispindade ehitus. (Kährik, 2002: 15-16)

Muutused rahvaarvus sunnivad ümber kujundama senist elamupoliitikat. Lähiaastatel rahvaarv Eestis väheneb. Prognooside kohaselt väheneb noorte inimeste ja sündide osakaal, mis tähendab, et inimeste arv leibkonnas väheneb. Lisaks muudab leibkonna struktuuri see, et noored abielluvad hilisemas eas ning elavad aina kauem koos vanematega. Lähiajal ei teki elamispindade ülejääki, kuna pensionärid on harjunud elama avaramates korterites. Prognoosi kohaselt tekib elamispindade defitsiit aastatel 2015–2020. Arvatavasti sel ajal hakkavad vajama 1980–1990. aastatel sündinud põlvkonnad isiklikku elamispinda era- või üüripindade näol. (Kährik, 2002: 44)

Eluaseme kvaliteedi määramisel on üheks oluliseks näitajaks eluasemete ülerahvastatus. 2010. aastal oli Euroopa Liidu liikmesriikides eluasemete ülerahvastatus 17,6%. Kõige suurem oli antud näitaja Lätis (57,1%), järgnesid Rumeenia, Poola, Bulgaaria ja Ungari. Kõige väiksem oli ülerahvastatus Madalmaades ja Küprosel. Norras, Šveitsis ja Islandil elas ülerahvastatud elamispindadel vähem kui 10% elanikkonnast. (Eurostat, 2013)

1.3. Eluasemepoliitika Eestis ja mujal Euroopas

Kirjeldamaks seda, mis toimub Eesti eluasemepoliitika valdkonnas, tuleb esmalt tutvuda Eesti eluasemevaldkonna arengukavaga. Tegu on strateegilise lähtedokumendiga, kuhu pannakse kirja järgmise seitsme aasta suunad ja põhimõtted üksikküsimuste lahendamiseks. Antud valdkonna peamisteks ülesanneteks on tagada riigis elavatele kodanikele sobiva ja võimalustekohase eluaseme kättesaadavus ja ka kvaliteetne jätkusuutlik elamufond ning eluasemepiirkondade mitmekesisus.

Järgnevalt toob autor välja Eesti eluasemevaldkonna arengukava peamised probleemid, mis on sätestatud 2008 – 2013. aasta arengukavas.

- Eluasemed pole kõigile Eesti elanikele kättesaadavad.
- Erivajadustega inimestele kohandatud korterite vähesus.
- Eluasemefondi amortiseerumine ja kvaliteedi langus.
- Eluasemefondi suured energiakulutused.
- Eluasemekeskonna planeerimise ebaefektiivsus.
- Miljööväärtuslike eluasemepiirkondade seisundi halvenemine.
- Õuealade omandiga seonduvad probleemid ning kohaliku omavalitsuse ja elanikkonna nõrk koostöö.
- Elanikkonna vähene teadlikkus.

(Eesti eluasemevaldkonna arengukava 2008–2013, 2008 : 3, 12 –13)

Eluasemevajadus kuulub inimese põhivajaduste hulka. Elukoha puudumisel võivad tekkida mitmed negatiivsed tagajärjed, näiteks sotsiaalne tõrjutus. Puudulikud eluasemetingimused võivad kaasa tuua ka füüsilise tervise halvenemise.

Erinevalt muust Euroopast valis Eesti elamusektori arendamiseks liberaalse arengutee, mis tähendab, et avalik sektor sekkub minimaalselt antud valdkonna reguleerimisse. Liberaalsusega kaasnev radikaalsus on kaasa toonud mitmeid ettenägematuid negatiivseid tagajärgi. Näiteks paljudel leibkondadel puuduvad elamuturul valikud täielikult või on piiratud. (Kährik, 2002: 3–16)

Senise elamupoliitika parendamiseks rakendati ajavahemikus 2003–2008 järgmisi toetusmeetodeid:

- **Suurendati üüri- ja munitsipaalkorterite fondi.** Seda meetet aitas ellu viia SA Kredex. Vajalikud finantsilised vahendid saadi riigieelarvest. 2003–2006. aastal eraldati selleks ühtekokku 102,8 miljonit krooni. Ettevõtmise tulemusena rajati kohalike omavalitsuste poolt juurde 998 uut munitsipaali-üürieluaset.
- **Noorte perede, noorte spetsialistide ja õigusjärgsetele omanikele tagastatud elamute elamumajanduslaenude riiklik tagamine.** Ajavahemikus 2000–2006 aitas SA Kredex kodu soetada 11 248 ning elamistingimusi paremaks muuta 5 255 noorel spetsialistil. Keskmiseks laenuks kujunes 417 098 krooni. Laenu kasutati korteri soetamiseks, keskmiseks laenupikkuseks valiti 19 aastat.
- **Korterelamute rekonstrueerimine ja sellealase teadlikkuse tõstmine.** Antud meetme puhul toetati riiklikul tasandil korterelamute renoveerimist ning maksti kompensatsiooni energiaauditite tegemiseks.
- **Toimetulekutoetuste eraldamine.** 2006. aastal maksti välja toimetulekutoetusi 135 450 krooni ulatuses, millest 27 374 krooni maksti välja eluaseme kulude katteks. Samal aastal kulus täiendavateks toetusteks 57 380 krooni.
- **Sotsiaalruumide kasutamine.** Sotsiaalkorterite ja pindade arv 2006. aastal oli 2 987. 2006.a. elas sotsiaalpindadel kokku 4 020 inimest, nendest elas üksi 2435 inimest ning perega 1 585 inimest. (Eesti eluasemevaldkonna arengukava, 2008–2013: 10–13)

Seega aastatel 2003–2008 aitas Kredex suurendada üüri- ja munitsipaalkorterite fondi: rekonstrueeriti korterelamuid ja tõsteti inimeste teadlikkust antud valdkonnas, maksti välja toetuseid, anti inimestele kasutada sotsiaalpindasid ning aidati soetada eluasemeid.

Eesti eluasemevaldkonna arengukava aastatel 2008–2013 toob välja mitmeid väga olulisi probleeme, mis mõjutavad inimeste eluaset.

2. Andmed ja meetodid

Lõputööks vajalikud andmed saadi ankeetküsitlusest „Tartu ja tartlased 2013“. Küsitlus viidi läbi 2013. aastal mai- ja juunikuus. Uuringu läbiviijateks ja andmesisestuse teostajateks olid OÜ Cumulus Consultling ja OÜ Positium.

Uuringu eesmärgiks oli teada saada, kui rahul on linnaelanikud neid ümbritsevate eluvaldkondadega ning kaardistada nendega seonduvad probleemid: eluase ja lähiümbus, linn tervikuna, linna areng, elukohavahetused ning materiaalne ja sotsiaalne toimetulek. (Tartu ja tartlased 2013 lõpparuanne, 13.09.2013 PDF)

Küsitluse valimi moodustasid 1500 Tartu linna elanikku, alates 16. eluaastast. Järgnevalt toob lõputöö autor välja küsitletute arvu erinevates linnaosades: Annelinnas 300 elanikku; Tammelinna ja Maarjamõisa linnaosas kokku 100 elanikku; Karlova, Ülejõe, Kesklinna, Veeriku ja Ropka linnaosas igäühes küsitleti 100 elanikku; Raadi–Kruusamäe, Vaksali, Jaamamõisa, Tähtvere, Ropka tööstuse ja Ihaste linnaosas igäühes 70 elanikku ning Variku, Supilinna ja Ränilinna linnaosas igäühes 60 elanikku. Valim moodustati lähtudes linnaosade soolis-vanuselist struktuurist ja kogu linna rahvusliku struktuurist. (Tartu ja tartlased 2013 lõpparuanne, 13.09.2013)

Aadressi valikul kasutati lähteaddressi meetodit, lähteadressid saadi juhuvaliku meetodil, andmed saadi Eesti Postilt. Küsitluse läbiviimisel kasutati nn noorema mehe reeglit. Küsimustik toimetati koos vastamisinstruktsioonidega küsitletava kätte ning hiljem mindi sellele järele, vajadusel tehti intervjuu. (Tartu ja tartlased 2013 lõpparuanne, 13.09.2013)

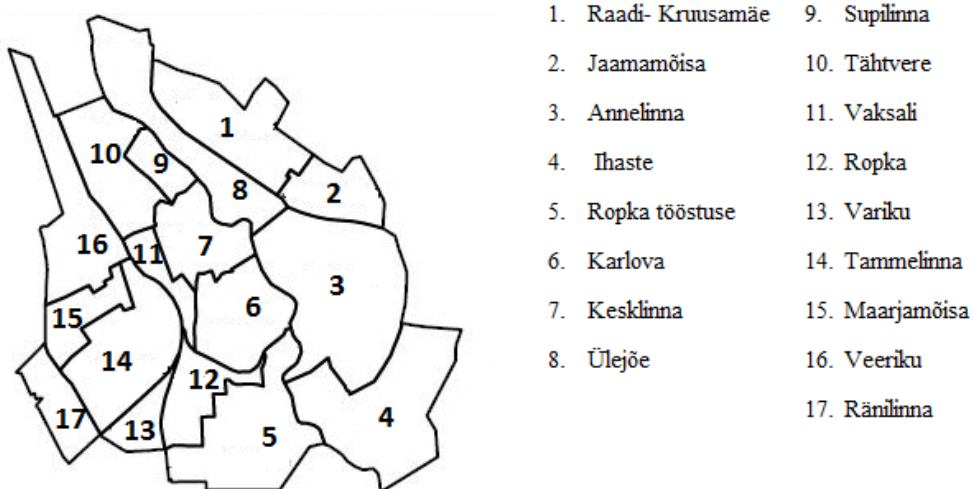
Puudusena võib välja tuua, et uuringu ajal oli Tartu linna elanike arvuks 75260 inimest (antud elanike arv on märgitud: (Tartu ja tartlased 2013 lõpparuanne, 13.09.2013, Siseministeriumi andmetel on antud näitaja 98480). Uuringu alusandmete põhjal osales uuringus, vaid 1,99% elanikest. Kuna linnaosades ei küsitletud võrdselt inimesi, siis on linnaosadest lähtuvad tulemused kallutatud, eriti Annelinna puhul, kus küsitleti kohati rohkem kui 3 korda inimesi rohkem kui teistes linnaosades.

Uuringus saadud andmete põhjal teostati analüüs, kasutades statistikaprogrammi SPSS 22. Töö autor teostas SPSS statistikaprogrammiga risttabelid ning sagedustabelid. Seejärel teostati χ^2 testi abil statistilise olulisuse kontroll. Lõpus saadud tulemused analüüsiti.

Tabel 1 Küsitletute arv vanusegrupis 16+ Tartu linnaosades

Linnaosa	Vanusegrupi 16+ suurus (seisuga 01.01.2013)	Küsitletute arv
Tähtvere	2478	70
Veeriku	4491	100
Tammelinna+Maarjamõisa	5728	100
Ränilinna	1433	60
Vaksali	2413	70
Kesklinna	5216	100
Karlova	7120	100
Variku	1493	60
Ropka+Ropka tööstuse	6177	70
Raadi-Kruusamäe	3706	70
Supilinna	1337	60
Ülejõe	6758	100
Jaamamõisa	2612	70
Annelinna	22447	300
Ihaste	1851	70
Kokku	75 260	1500

(Tartu ja tartlased 2013 lõpparuanne 13.09.2013)

Joonis 1 Tartu linnaosade kaart

3. Analüüs

Järgneva analüüsi andmed pärinevad „Tartu ja tartlased 2013“ küsimustikust. Antud küsitluse eesmärgiks oli teada saada kuivõrd rahul on tartlased erinevate eluvaldkondadega. Küsimustik koosneb 94 küsimusest ja kuuest alateemast. Töö autor kasutas oma analüüsis eluaseme ja selle vahetamisega seotud küsimusi.

3.1. Tartu linna eluasemed ning nende kuuluvus

Eluase kuulub inimese põhivajaduste hulka. Järgnevalt tutvume Tartu linna elanike praeguste eluasemetega. Aastatel 1956–1960 moodustas eramajade ehitus 31% kogu elamute ehitusest. Tartus oli see näitaja veelgi kõrgem 40–65%. Järgnevatel aastatel näitaja langes. 1980-ndate lõpuks langes näitaja umbes 8–9% kogu elamuehitusest. Põhjus, miks suurenes kooperatiivelamute ehitus ning märgatavalt vähenes eramute ehitus, seisnes uuel kruntide eraldamise poliitikal, mis muutis kruntide eraldamise seadust ning vähendas kruntide suurust. (Ainsaar, Hendrikson, 1996: 2145)

Eurostat viis läbi uuringu, mille tulemusena selgus, et 2010. aastal elas 41,8% Euroopa Liidu liikmesriikide elanikest korterelamutes, ühepereelamutes oli see näitaja 34,4% ning kahepereelamutes elas 23,0%. Kõige enam elati korterelamute (Lätis 65,4%, Eesti oli näitaja 64,5%). Uuringust selgub, et ühepereelamutes elab kõige rohkem inimesi Sloveenias, kus antud näitaja on 67,3%. Kahepereelamutes elab kõige rohkem inimesi Madalmaades 60,7%. (Eurostat, 2013) Rahvaloenduse andmetel elas 2011. aastal korterites 69,5% leibkondadest, sama näitaja oli 2000. aastal 71,3%. Korteris elab 76,2% üksikvanematest ning 76,1% üksinda elavatest inimestest. (KV kinnisvara Statistika Blogi, 2013)

„Tartu ja tartlased 2013“ küsitluse põhjal selgus, et kõige enam vastajaid elab viie- või enamakorruselistes korterelamutes või ühiselamutes. Ühe- või kahepere elamutes elab 28,8% , seega üle veerandi vastanutest. Tartus on kolm linnaosa, kus üle 80% vastanutest elab ühe- või kahepere elamutes (Tähtvere, Tammelinn ning Ihaste) ja üks linnaosa, kus elavad kõik selle linnaosa vastajatest ühe- või kahepere elamutes. Nendeks piirkondadeks, kus üle poole vastajatest elab viie- või enamakorruselises korterelamus või ühiselamus on Ränilinn, Karlova, Ülejõe, Jaamamõisa ning Annelinn (tabel 9).

Et saada selgemat pilti elanikest, kes elavad nendes eluasemetüüpides, tutvume veel mõningate näitajatega. Vaadeldes vanuselist koosseisu, selgub, et kõige enam elavad ühe- ja kahepere elamutes just 16–20- aastased vastajad. Kõik teised vanuserühmad on esindatud kõige enam viie- või enamkorruselistes korterelamutes või ühiselamutes. Vaadeldes seda,

kuidas mõjutab eluaseme valikut perekonnaseis, leibkonna suurus ning laste arv, selgub, et perekonna seis ei määra olulist rolli, millises eluasemetüübis elatakse. Samas leibkonna liikmete arv mõjutab valitud eluasemetüüpi. Leibkonnad, kus on kuni viis liiget, elavad kõige sagedamini viie- või enamakorruselistes korterelamutes või ühiselamus. Kuue- ja enamaliikmelised on valinud kõige enam eluasemeks ühe- või kahepere elamu.

Kuni nelja lapsega leibkonnad elavad kõige sagedamini viie- või enamakorruselistes korterelamutes või ühiselamutes. Leibkonnad, kus on viis ja enam last, elavad 50:50 viie või enamakorruselistes korterelamutes või ühiselamutes ning ühe- või kahepere elamutes.

Oluliselt mõjutab valitud eluasemetüüpi leibkonna sissetulek. Mida suurem on leibkonna sissetulek, seda rohkem elatakse ühe- või kahepere elamutes. Need leibkonnad, kelle sissetulek on kuni 1600 eurot, elavad kõige sagedamini viie- või enamakorruselistes korterelamutes või ühiselamutes. Need leibkonnad, kelle sissetulek ületab 1601 eurot, elavad kõige enam ühe- või kahepere elamutes.

Eurostati poolt läbi viidud uuring näitab, et 2010. aastal elas 27,9% Euroopa Liidu 27 liikmesriigi elanikkonnast endale kuuluval elamispinnal, millel oli tagasi maksmata laen või hüpoteek. 42,9% elanikest elas elamispindadel, mis polnud koormatud laenude ega hüpoteekidega. Euroopa Liidu 27 liikmesriigis elas 70,8% kodanikest isiklikel elamispindadel ning 30% elas üüripindadel. Üüripindadel elavatest elanikest 17,8% elas elamispinnal, mille hind vastab turuhinnale ning 11,4% elas alandatud hinnaga või tasuta elamispinnal.

Üle poole Euroopa Liidu liikmesriikide kodanikest elas omaniku kasutuses olevates eluruumides. See näitaja oli Saksamaal 53,2% ning Rumeenias 97,5%, Šveitsi oli üürnike arv 55,6%, Rootsis 68%. Madalmaade 59,5% ja Taanis 52,7% elas üüripindadel, mis olid koormatud tagasimaksmata laenu või hüpoteegiga. Islandil oli see näitaja 67,6% ning Norras 61,1%. (Eurostat, 2013)

Kinnisvaraportaali www.kv.ee blogis on avaldatud Kommenteer Statistikaameti 25. oktoobri 2013.a pressiteatele „Leibkondade elamistingimused on loendustevahelisel ajal paranenud“ väidab, et mujal maailmas on ülekaalus üürnikud, kuid Eestis on olukord vastupidine. Arvatavasti suurem osa inimesi, kes üürivad eluruume on sunnitud seda tegema, sest pangad ei anna neile laenu.

Eestis elab 79,1 % leibkondadest isiklikul elamispinnal. Statistikaameti andmetel on see näitaja võrreldes 2000. aastaga tõusnud. Kõige rohkem üürivad

eluruume vabaabielupaaride hulgas 15%, järgneb 13,7% inimesed, kes elavad koos, kuid ei moodusta leibkonda, 11,7% üksinda elavatest inimestest üürivad elamispinda ning 9,5% lastega üksikvanemaid. (KV kinnisvara Statistika Blogi, 2013)

„Tartu ja tartlased 2013“ küsitluse tulemustest selgub, et enamikes linnaosades elamispinna omanikuks on, kas küsimusele vastaja või keegi tema leibkonnast. Ülejõe ja Jaamamõisa olid need linnaosad, kus on ülekaalus eluasemepinnad, mis kuuluvad kellelegi teisele. Eluaseme kuuluvusel ei ole olulist rolli vastaja sool, keskmiselt 70,10% vastanutest märkis, et eluase kuulub küsimusele vastajale või kellelegi tema leibkonnast.

Lähtudes vanusest, selgub, et üle poole 21–25- aastastest vastajatest elab kellelegi teisele kuuluval elamispinnal. Ülejäänud vanuserühmade puhul on ülekaalus need elamispinnad, mis kuuluvad küsimusele vastajale või kellelegi tema leibkonnast. Kui vaadata leibkonna struktuuri, siis selgub, et kõige enam elavad kellelegi teisel kuuluval eluasemepinnal vallalised inimesed ning kõige vähem abielus/ vabaabielus vastajad. Selgub, et leibkonnaliikmete arv ei mõjuta seda, kas elatakse isiklikul või üüritud eluasemel. Kuni neli lapsega leibkonnad elavad kõige sagedamini isiklikul elamispinnal. Kolmveerand nendest leibkondadest, kus on viis ja enam last elavad muule eraisikule, firmale, organisatsioonile, riigile või kohalikule omavalitsusele kuuluval eluasemepinnal.

Vaadates, kas haridustase mõjutab eluaseme kuuluvust, siis selgub tabelist 2, et kõige enam üürivad eluasemeid kuni põhiharidusega vastajad. Samas kõrgharidusega vastajad elavad, võrreldes teiste haridustasemetega, kõige enam vastajale endale või kellelegi teisele tema leibkonnast kuuluval pinnal.

Tabel 2 Haridustaseme mõju eluaseme kuuluvusele

Vastajate arv %-des				
	Kuni põhiharidus	Kutseharidus keskharidus	Kõrgharidus	Kokku
Teile või kellelegi Teie leibkonnast	55,5	67	79,2	100% n=1038
Muule eraisikule, firmale, organisatsioonile, riigile, kohalikule omavalitsusele	44,5	33	20,8	100% n=440
Üldkogum	100	100	100	100% n=1478

($p < 0,05$)

Kõige olulisem mõju eluaseme kuuluvusele peaks ju olema leibkonna sissetulek. Kas see on nii ka tegelikult nii? Selgub, et mida suurem on leibkonna sissetulek, seda tõenäolisem on, et leibkond elab elamispinnal, mis kuulub vastajale või kellelegi vastaja leibkonnast.

Eesti eluasemefondis on uuemaid eluruumi võrdlemisi vähe. Suurem osa leibkondi elavad majades, mis on ehitatud aastatel 1961–1990. Peale 1990. a ehitatud majades on eluasemeid vaid 6% leibkondadest. Lõuna- Eestis elab kolmandik leibkondadest hoonetes, mis on ehitatud enne 1946. aastat. Põhja- ja Kirde- Eestis elavad leibkonnad uuemates hoonetes. (Randoja, 2009)

Kõige enam on Tartu linnas elamuid, mis on ehitatud aastatel 1971–1990 või pole ehitusaastat teada, kuid vastaja arvab, et hoone on ehitatud vahemikus 1946–1990. Vaid 13,7% vastanutest elavad uuemates elamutes, mis on ehitatud pärast 1991. aastat.

Vaadeldes eluaseme ehitusaastat ning küsitluses osalenute vanust, selgub, et vanusel ja eluaseme ehitusaasta ei ole otsest seost. Erinevus on vaid 80-aastaste ja vanemate vastajate seas. Nimetaud rühma esindajad elavad enamasti hoonetes, mis on ehitatud aastatel 1946–1970.

Kuidas seostub leibkonna struktuur eluaseme ehitusaastaga? Selgub, et kõigi leibkonnaliikmete arvuga vastajad elavad kõige enam elamutes, mis on ehitatud

aastatel 1971–1990 või pole täpselt ei teada ehitusaastat, kuid vastaja arvab, et hoone on ehitatud aastatel 1946–1990. Teada olevatest ehitusaastatest elab kuni 2-liikmelisi leibkondi kõige vähem hoonetes, mis on ehitatud 1991.a ning hiljem. Samas kolme- ja enamliikmelisi leibkondi elab kõige vähem enne 1946. aastat ehitatud hoonetes.

Lähtudes laste arvust leibkonnas, selgub, et laste arv ei mõjuta oluliselt seda, kui vanades hoonetes elatakse. Veidike rohkem mõjutab lastearv seda, millistes hoonetes ei soovita või ei ole võimalik elada. Need leibkonnad, kus lapsi pole, elavad kõige harvem hoonetes, mis on ehitatud pärast 1991. aastat. Ühe ja nelja lapsega leibkonnad on märkinud kõige vähem oma elamu ehitusaastaks aja enne 1946. Neid leibkondi, kus on viis ja enam last, osales küll uuringus vähe, kuid pooled nendest vastasid, et elavad hoonetes, mis on ehitatud aastatel 1946–1970.

Lisaks vaatleme, kas ja kuidas suhestub rahvus ning haridustase eluaseme vanusega. Selgub, et rahvus ei mõjuta oluliselt seda, kui vanas hoones elatakse, kuid haridustase avaldab mõju. Kuigi jah, kõigi haridustasemete esindajad elavad hoonetes, mis on ehitatud aastatel 1971–1990 või pole täpselt ei tea, kuid vastaja arvab, et hoone on ehitatud 1946–1990. Samas kuni põhiharidusega vastajad elavad kõige vähem pärast 1991. aastat ehitatud hooneis ning kesk- ja kõrgharidusega elavad hoonetes, mis on ehitatud enne 1946.aastat. Vaadeldes tabelit 10 on näha, et leibkonnad, kus on sissetulek kuni 1600 eurot elavad kõige sagedamini hoonetes, mis on ehitatud 1971–1990 või pole täpselt ei teada, kuid vastaja arvab, et hoone on ehitatud 1946–1990. Need leibkonnad, kelle sissetulek oli 1601eurot ja enam elavad uuemates majades ehk siis nende ehitusaasta on 1991.a ja hilisem. Selgemalt eristub see, et madalama sissetulekuga vastajad elasid harvem uuemates majades ning kõrgema sissetulekuga vastajad on märkinud kõige vähem oma eluaseme ehitusaastaks enne 1946. aastat.

Seega, kõige enam vastajaid elab viie- või enamakorruselistes korterelamutes või ühiselamutes. Enamike linnaosade puhul on elamispinna omanikuks, kas küsimusele vastaja või keegi tema leibkonnast ning kõige enam on Tartu linnas elamuid, mis on ehitatud aastatel 1971–1990 või pole ehitusaastat teada, kuid vastaja arvab, et hoone on ehitatud vahemikus 1946–1990.

3.2 Eluaseme kvaliteet

Olulisteks näitajateks eluaseme kvaliteedi määramisel ülerahvastatuse kõrval on mugavused, nagu vann, dušš, tualett. Oluliseks mõõdikuks on ka katuse seisukord ja ruumide valgusküllasus. Väga halbades elamistingimustes elavad inimesed, kes elavad ülerahvastatud elamispinnal, neil on lisaks ülerahvastatusele ka veel mingi puudujääk mugavuste olemasolus, näiteks eluaseme katuse seisukord või eluruumide valgusküllasus. Uuringust selgub, et 2010. aastal elas 5,7% Euroopa Liidu riikide rahvastikust väga halbades elamistingimustes. Lätis oli see näitaja 22,6%, Rumeenias elas väga halbades elamistingimustes 26,9% inimestest. Väga halbades tingimustes elas Soomes, Irimaal ja Madalmaades alla 1% elanikkonnast. (Eurostat, 2013)

Tartu linnas on mugavused olemas kanalisatsiooni näol 95% elanikest, vann/dušš 81% elanikest ning vesiklosett 86% elanikest. (Tartu linna kodulehekülj, 2002) Läbiviidud uuringust selgub, et kõigist vastanutest on 93,7% olemas korteris/elamus vann või dušš. Kui vähemalt üks eelnimetatust on olemas võib järeldada, et korteris või elamus on olemas ka kanalisatsioon, külm vesi ning soe vesi. Kõige enam puuduvad eelpool nimetatud mugavused Variku linnaosas. Ränilinnas ja Jaamamõisas ei puudunud kellelgi küsitletuist korteris/ elamus dušš või vann.

Küsimustiku „Tartu ja tartlased 2013“ andmeid analüüsid selgus, et uuringus osalenud 26–30- aastased elavad kõige enam mugavustega korterites ja elamutes. Kõige rohkem elas mugavusteta eluasemetel 76–80 -aastaseid vastajaid. Suhteliselt võrdselt elavad kõik perekonnaseisused mugavustega eluasemepindadel. Siiski kõige enam elab mugavustega eluasemel abielus/ vabaabielus vastajad. Kõige vähem mugavusi on lahutatud/ leskedest vastajatel. Kõrgema haridustasemega inimesed ja kõrgematel positsioonidel olevad inimesed omavad suuremaid ja mugavamaid eluasemeid kui madalama haridustasemega ja madalamatel positsioonidel töötavad inimesed. (Kulu, 2003: 897) Uuringust “Tartu ja tartlased 2013” selgus, et kõige enam elas mugavustega eluruumides kõrgharidusega inimesi ning kõige vähem said omale lubada mugavustega eluruume kuni põhiharidusega inimesed. 13,3% kuni põhiharidusega inimestest ning 4,4% kõrgharidusega inimestest vastas, et neil pole kodus dušši/ vanni.

Vaadeldes, kas rahvusel on oluline roll mugavuste olemasolus, selgus, et kõik muu rahvuste esindajad elavad mugavustega korterites või elamutes. Venelasi elab mugavustega eluasemetel 95,20% ning eestlasi 93,20%. Seega kõikide rahvuste esindajatest elab mugavustega eluasemetel üle 90%. Selgus ka, et need leibkonnad, kus on kuni kaks liiget, elavad enamasti mitte mugavustega eluasemetel ning leibkonnad, kus on 3–5 liiget, elavad sagedamini vanni või dušiga korterites/elamutes. Vaadates täpsemalt, kuidas mõjutab laste olemasolu seda, kas elatakse mugavustega eluasemel või mitte, selgub, et neljast viie- ja enamlapselisest leibkonnast elab neli leibkonda mugavustega eluasemel. Kõige vähem elavad mugavusteta eluasemetel need leibkonnad, kus pole ühtegi last. Seega saab väita, et üldiselt ei mõjuta laste arv mugavuste olemasolu (tabel 3).

Tabel 3 Eluaseme mugavuste olemasolu sõltuvus laste arvust

Vastajate arv %des						
	Lapsi pole	1 laps	2 last	3-4 last	5 ja enam last	Kokku
Jah	92,7	96,1	95,1	95,1	100	100% n= 1381
Ei	7,3	3,9	4,9	4,9	0	100% n= 92
Üldkogum	100	100	100	100	100	100% n= 1473

($p > 0,05$)

Kuidas mõjutab sissetulek leibkonna mugavuste olemasolu? Selgub, et sissetulek mõjutab otseselt seda, kas leibkond elab mugavustega eluasemel või mitte. Kui sissetulekuga kuni 320 eurot elasid mugavustega eluasemel 85,4% vastanutest, siis need leibkonnad, kus sissetulek ületas 1601 eurot elasid mugavustega eluasemel 98,7%.

Eestis on hakatud alates 2000. aastast ehitama eluasemeid, mille keskmiseks suuruseks on 105m². Need eluasemed, mis on ehitatud vahemikus 1961–1970, nende pindala on keskmiselt 50m². (Domus Kinnisvara, 2014)

Kuni 10 m² eluasemetel elab keskmiselt 9,3% kõigi linnaosade vastajatest. Kõige rohkem on selliseid väikseid elamispindasid Ihaste linnaosas. Annelinnas kui kõige suurema elanikkonnaga linnaosas elatakse kõige enam eluasemepindadel, mille

suuruseks on 61–70m². Pole ühtegi vastajat, kes elaks Annelinnas eluasemel 11–20 m². Inimesi, kes elavad 41–60 m² pindadel on 34,3%.

Kõige sagedamini elatakse Supilinnas eluasemetel, mille suuruseks on 41–50m². Selles linnaosas kasutatakse elamiseks kõige vähem elamispindasid, mille suurus jääb vahemikku 21 –30 m².

Tartu kesklinnas on kõige sagedamini eluaseme suuruseks 31–40m². Üle 91 m² eluasemeid omavaid vastajaid kesklinnas polnud. Üldiselt elavad Tartu linnaosadest kõige suurematel eluasemetel Variku linnaosa vastajad. 16–20- aastased elavad kõige sagedamini eluasemetel, mille suuruseks on kuni 10m². Need, kelle vanuseks on 21–30 aastat, elavad kõige enam elupindadel 41–50 m². Ka 41–50- aastased ning üle 81 eluaasta elanikud elavad sagedamini eelnimetatud suurusega eluasemel. Elupindadel suurusega 61–70 m² elavad kõige enam 36–55- aastased. Kõige enam elab 76–80- aastaseid elupindadel 31 –40 m².

Küsitlusest „Tartu ja tartlased 2013“ selgub, et perekonnaseis ei mõjuta oluliselt seda, kui suurel eluasemel elatakse. Kõikide perekonnaseisude esindajaid elab kõige enam eluasemel pinnaga 41–50m², vaid 0,8% vähem elab abielus/vabaabielus vastajaid elamispinnal, mille suuruseks on 61 –70m².

Vaadates, kuidas haridustase mõjutab eluaseme suurust, selgub, et mida madalam on haridustase, seda väiksematel eluasemetel elatakse. Kõrvutades haridustaset leibkonna sissetulekuga, on näha, et väga olulist rolli ei mängi leibkonna sissetulek eluaseme suuruse valikul. Leibkonnad, kelle sissetulek on kuni 1280 eurot, elavad kõige sagedamini eluasemel, mille suuruseks on 41–50m². Need leibkonnad, kelle sissetulek on rohkem kui 1281 eurot, elavad kõige enam 61–70 m² eluasemel.

Seda, kuidas mõjutab eluaseme suurust leibkonna suurus ning laste arv, on näha tabelist 11. Leibkonnad, kus on kuni kaks liiget, elavad kõige sagedamini eluasemetel, mille suuruseks on 41–50 m². Sama suurusega eluasemetel elavad kõige sagedamini leibkonnad, kus on kuus ja enam liiget. Need leibkonnad, kus on kolm kuni viis liiget, on valinud omale eluaseme suurusega 61–70 m². Vaadates seda, millistel eluasemetel elatakse kõige vähem, selgub, et kuni 2- liikmelised leibkonnad elavad kõige harvem 91 m² ja suurematel eluasemetel ning 3–5- liikmelised leibkonnad kõige harvem 21–30 m² eluasemetel. Kuue-ja

enamliikmelistest leibkondadest ei elanud mitte ükski vastaja eluasemel, mille suuruseks oli 21–40 m², ning üle 91m² eluasemetel.

Kuni ühe lapsega leibkonnad elasid kõige sagedamini eluasemetel, mille suuruseks 41–50 m². Kahe- kuni neljalapselised leibkonnad elavad kõige sagedamini 61–70 m². Leibkondi, kus oli viis ja enam last, elas võrdselt eluasemetel, mille suuruseks oli 11–20 m² või 71–80m².

Vanemas eas inimesed omasid tunduvalt suuremaid elamispindasid ühe elaniku kohta kui nooremad inimesed. (Kulu, 2003: 906) 1995. aastal moodustasid 1-2- toalised korterid 66% kogu elamufondi eluruumide arvust. Võrdlusena on huvitav teada, et kuus aastat varem oli antud näitaja Inglismaal 5%, Itaalias 42% ja Mehhikos oli see näitaja 80%. (Ainsaar, Hendrikson,1996: 2143) 1989. aasta andmetel oli Eestis kasutada ühe leibkonnaliikme kohta 0,68 tuba. Antud näitaja oli Eestis tunduvalt väiksem kui teistes Lääne- ja Põhja- Euroopa riikides.

Leibkondasid, kus leibkonnaliikmete arv oli suurem kui tubade arv, oli 2-liikmelistest 18%, 3-liikmelistest 40% ja 4-liikmelistest 72%. Leibkondasid, kus tubade arv ületas leibkonnaliikmete arvu oli 42%. (Ainsaar, Hendrikson, 1996: 2147-2148)

Tabel 4 Tubade arv Tartu linna linnaosades

Vastajate arv %-des									
	Tähtvere	Veeriku	Maarjamõisa	Tammelinn	Ränilinn	Vaksali	Kesklinn	Karlova	Variku
1 tuba	1,5	5,9	12	4	10	17,6	10,2	27,6	0
2 tuba	6	19,8	2	16	25	38,2	59,2	30,6	5,1
3 tuba	38,8	36,6	12	22	43,3	22,1	25,5	28,6	15,3
4 ja rohkem tuba	53,7	37,6	74	58	21,7	22,1	5,1	13,3	79,7
Üldkogum	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Vastajate arv %-des									
	Ropka	Ropka Tööstuse	Raadi-Kruusamäe	Supilinn	Ülejõe	Jaama-mõisa	Annelinn	Ilhaste	Kokku
1 tuba	6,1	18,3	7,4	7,1	11,9	11	10,2	0	100% n= 148
2 tuba	36,4	28,2	32,4	30,4	46,5	57,5	33,3	9,7	100% n= 454
3 tuba	21,2	38	33,8	21,4	28,7	28,8	38,1	11,1	100% n= 436
4 ja rohkem tuba	36,4	15,5	26,5	41,1	12,9	2,7	18,4	79,2	100% n= 447
Üldkogum	100	100	100	100	100	100	100	100	100% n= 1485

(p<0,05)

Kõige enam kasutatakse kahetoalisi eluruume. Nende osatähtsuseks on üldarvus 36% ning vähem kui kolmandik eluasemetest on kolmetoalised, ühetoalisi eluasemeid on vaid 15%. (Randoja, 2009)

Kahetoalises eluruumis elab 30,6% vastajatest, kõige enam on kahetoalisi eluasemeid Tartu kesklinnas. Veidike vähem on neid, kes elavad kolmetoalistes ning nelja ja enamatoalistel eluasemetel. Ühetoalistes eluasemetel elab 10% vastanutest (tabel 4).

16–20- aastased elavad kõige enam eluasemetel, kus on neli ja enam tuba. Siit võib järeldada, et nad elavad koos vanematega. Inimesed, kelle vanus jääb vahemikku 26–50 aastat elavad samuti eluasemetel, milles on neli ja enam tuba. Nooremad vastajad vanuses 21–35 aastat elavad eluasemetel, kus on kaks tuba. Alates 56-ndast eluaastast oli kõige enam neid vastajaid, kes elasid kahetoalistel eluasemetel. Kahetoalistel eluasemetel elavad kõige enam vallalised ning lahutatud/ lesed. Kõige enam elavad nelja- ja enamtoalistel eluasemetel abielus või vabaabielus vastajad.

Tabel 5 Leibkonna liikmete arvu mõju tubade arvule

Vastajate arv %-des				
	Kuni 2 liiget	3-5 liiget	6 ja enam liiget	Kokku
1 tuba	16,7	2,3	2,3	100% n= 144
2 tuba	40,3	20,6	14	100% n= 448
3 tuba	25,2	34,5	25,6	100% n= 428
4 ja rohkem tuba	17,8	42,5	58,1	100% n= 437
Üldkogum	100	100	100	100% n= 1457

P- Value: 218,371^a A- Square: 0,00 (p<0,05)

Tabel 6 Laste arvu mõju tubade arvule

Vastajate arv %-des						
Tuba	Lapsi pole	1 laps	2 last	3-4 last	5 ja enam last	Kokku
1 tuba	13,5	4,4	1,7	1,2	25	100% n= 137
2 tuba	35,5	30,7	20,4	9,9	0	100% n= 443
3 tuba	27	28	34,2	46,9	25	100% n= 425
4 ja rohkem tuba	24	36,9	43,8	42	50	100% n= 438
Üldkogum	100	100	100	100	100	100% n= 1443

P- Value: 117,174^a A- Square: 0,00 (p<0,05)

Vaadeldes leibkonnaliikmete arvu, selgus, et leibkonnad, kus oli kuni kaks liiget, elasid kõige sagedamini kahetoalistes korterites. 42,5% kolme- kuni viieliikmelistest leibkondadest elas kõige sagedamini nelja ja rohkema toaga eluasemel. Üle poole viie- ja enamliikmelistest leibkondadest elas samuti nelja ja rohkema toaga eluasemel (tabel 5).

Vaadeldes laste arvu, selgus, et need leibkonnad, kus lapsi polnud, elasid kõige enam kahetoalistes korterites. Leibkonnad, kus oli üks kuni kaks last, elasid kõige enam nelja- ja enamtoalistel eluasemetel. Need leibkonnad, kus laste arv oli kolm kuni neli, elasid kõige sagedamini 3-toalistes korterites. Oluliseks võib pidada seda, et veerand leibkondadest, kus laste arv oli viis ja enam, elas ühetoalises korteris. Pooled sellise lastearvuga leibkondadest elasid nelja ja enama ruumiga eluasemetel (tabel 6).

Kuidas mõjutab leibkonna sissetulek tubade arvu? Kahetoalistes korterites elasid kõige enam need leibkonnad, kelle sissetulek oli kuni 959 eurot. Leibkonnad, kelle sissetulek on 1281–1600 eurot, elasid võrdselt kolme- ja enamtoalistel elupindadel. Need leibkonnad, kelle sissetulek oli enam kui 960 eurot, elasid kõige sagedamini nelja- ja enamtoalistel elupindadel.

Hilisnõukogudeaegses linnas oli keskmiselt ühe inimese kohta $14,5\text{m}^2$ elamispinda. (Kulu, 2003: 903) 1987. aastal oli Eesti linnades ja alevites ühe inimese jaoks keskmiselt $17,8\text{m}^2$. Nõukogude Liidu keskmisest oli antud näitaja 1,2 korda suurem. Kuid arenenud lääneriikidest oli Eesti näitaja tunduvalt väiksem. Näiteks oli antud näitaja 1985. aastal Soomes $28,0\text{m}^2$ ja Rootsis $45,0\text{m}^2$. (Ainsaar, Hendrikson, 1996: 2142).

1996. aastaks polnud määratud elamistingimusi määravaid standardeid. Seetõttu kasutati norme, mille määras valitsus elamistoetuste taotlemiseks. Normikohaselt pidi iga leibkonnaliikme kohta olema 18m^2 , lisaks veel 15m^2 neile leibkondadele, kes vastasid lihtsustatud valemile: tubade arv on võrdne leibkonnaliikmete arvuga. (Ainsaar, Hendrikson, 1996: 2147) Kui vaadelda küsitlust „Tartu ja tartlased 2013“ linnaosade kaupa, siis selgub, et enamikes linnaosades on ühe inimese kohta rohkem kui 31m^2 , vaid Vaksali, Ropka Tööstuse, Raadi-Kruusamäe, Ülejõe ja Jaamamõisa linnaosades oli see näitaja $11\text{-}20\text{m}^2$.

Järgnevalt vaatleme, kuidas mõjutab vastaja vanus seda, kui palju on ruumi

ühe inimese kohta. Selgub, et kõige kitsamates oludes elavad sagedamini 16-20-aastased vastajad (0-10m²/ in). Vastajad vanuses 21-45 aastat elavad kõige enam eluasemetel, kus ühe inimese kohta on 11-20m². Kõige rohkem omasid ruumi ühe inimese kohta vastajad alates 46. eluaastast (31 m² ja enam/ in).

Küsitlusest avaldub, et kõige enam omavad ruumi ühe inimese kohta vallalised ning lesed/ lahutatud vastajad. Ka haridustase mõjutab seda, kui palju on ruumi inimese kohta. Kui kuni põhiharidusega vastajate puhul on see näitaja 11-20 m²/ in, siis kesk- ja kõrgharidusega vastajate puhul üle 31m²/ in.

Järgnevalt vaatleme, kui palju mõjutab leibkonna suurus ning laste arv seda, kui palju on ruumi ühe inimese kohta.

Tabel 7 Leibkonna liikmete arvu mõju m²/in kohta

Vastajate arv %-des				
m ² /in kohta	Kuni 2 liiget	3-5 liiget	6 ja enam liiget	Kokku
0-10	7,4	14,2	37,5	100% n= 164
11- 20m ²	12,9	45,5	17,5	100% n= 401
21-30	26,5	21,1	22,5	100% n= 350
31 ja enam	53,2	19,2	22,5	100% n= 544
Üldkogum	100	100	100	100% n=1459

(p<0,05)

Tabelist 7 selgub, et kõige enam on inimese kohta ruumi nendes leibkondades, kus on kuni 2 liiget. Leibkonnas, kus on 3-5 liiget, on kõige sagedamini 11-20 m² ühe inimese kohta ning kuue- ja enamliikmelistes leibkondades on selleks näitajaks 0-10m².

Tabel 8 Laste arvu mõju m²/in

Vastajate arv %-des						
m ² /in	Lapsi pole	1 laps	2 last	3-4 last	5 ja enam last	Kokku
0-10	9,2	11,9	15,4	21,5	33,3	100% n=163
11- 20m ²	17,6	38,1	50,0	44,3	66,7	100% n=398
21-30	26,6	27,0	15,0	11,4	0,0	100% n=343
31 ja enam	46,7	23,0	19,7	22,8	0,0	100% n=534
Üldkogum	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100% n=1438

(p<0,05)

Kui eelnevalt vaatlesime leibkonna liikmete arvu, siis nüüd pöörame tähelepanu sellele, kui palju mõjutab lastearv antud olukorda. Leibkondades, kus pole lapsi, on enim ühe inimese kohta 31 m² ja rohkem. Sagedaseim näit ühe inimese kohta, olenemata laste arvust, on 11-20m² (tabel 8).

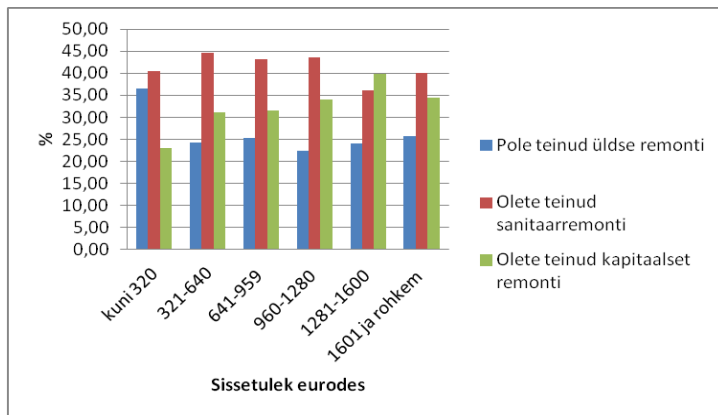
Kokkuvõtvalt võib öelda, et enamik vastajatest elab mugavustega eluasemetel. Leibkonnaliikmete arv avaldab veidike mõju sellele, kui mitmetoalistel eluasemetel elatakse, kui palju on ühe inimese jaoks ruumi ning kui suur on eluaseme üldpindala. Märkida võib seda, et viie - ja enamaliikmelise leibkonna puhul sageli see ei kehti.

3.3. Eluase

Lisaks sellele, et oluline on eluaseme olemasolu, on ka oluline eluaseme seisukord. Järgnevalt tutvume sellega, kui rahul on vastajad oma eluaseme seisukorraga. Kas ja millist remonti on nad viimase viie aasta jooksul teinud? Lisaks vaatleme, millal toimus vastajate viimane elukohavahetus.

Kõige enam oli küsitletute seas vastajad, kes on teinud sanitaarremonti. Veeriku ja Karlova linnaosas on kõige enam neid, kes pole üldse remonti teinud viimase viie aasta jooksul. Tamme ja Ropka Tööstuse linnaosas on võrdselt neid vastajaid, kes on teinud sanitaarremondi või kapitaalremondi. Oluliselt ei mõjuta vanuseline koosseis, perekonnaseis, haridustase, rahvus ja leibkonna suurus seda, millist tüüpi remonti tehti. Kõigi eelnimetatud tunnuste esindajad tegid kõige enam

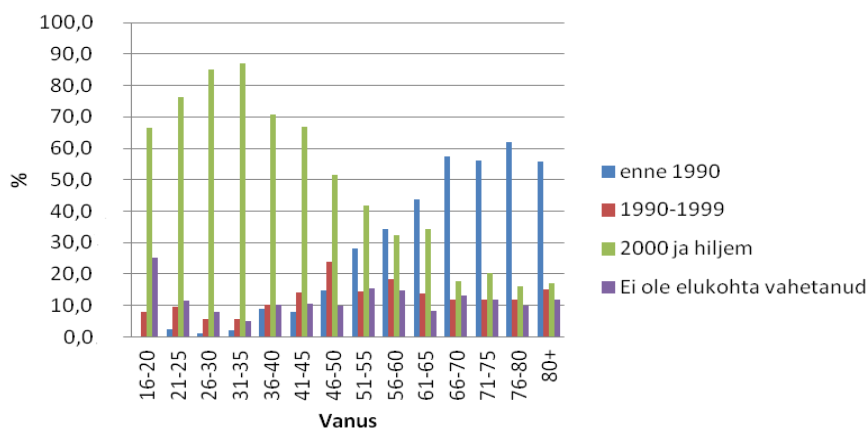
sanitaarmedoniti. Olulisimaks näitajaks on laste arv leibkonnas. Nimelt leibkonnad, kus pole lapsi või on üks laps, tegid kõige enam sanitaarmedoniti, Kahe- kuni neljalapselised leibkonnad on viimase viie aasta jooksul teinud kõige rohkem kapitaalremonti. Suured leibkonnad, kus laste arv on viis ja enam, on teinud võrdselt sanitaarmedoniti või pole üldse teinud remonti.

($p < 0,05$)

Joonis 2 Kuidas mõjutab leibkonna sissetulek remondi tegemist?

Veidi üle 35% leibkondadest, kus sissetulek on kuni 320 eurot, pole viimase viie aasta jooksul üldse remonti teinud. Suuremate sissetulekute puhul on see näitaja 25% lähedal. Üldiselt on kõikide muude sissetulekute puhul tehtud kõige enam sanitaarmedoniti. Need leibkonnad, kus sissetulek jääb vahemikku 1281–1600 eurot, on teinud kõige enam kapitaalremonti. Siit võib järeldada, et kõige mõjutavam remondi tegemiseks on sissetulek kuni 320 eurot (joonis2).

($p < 0,05$)

Joonis 3 Vanuse mõju eluaseme vahetamisele

Tartus on 17 linnaosa. 16 linnaosas vahetasid vastajad kõige enam eluaset pärast 2000. aastat. Enamasti vahetasid elukoht aastail 2000 või hiljem vastajad vanuses 16-55 aastat. Vastatjad aastates 56-60 vahetasid eluaset suhteliselt võrdselt enne 1990. aastat või aastal 2000 ja hiljem. Üle 61- aastastest vastajad vahetasid kõige enam eluaset enne 1990. aastat (joonis 3). Nendel kahel eelpool nimetatud perioodil vahetati eluaset märgatavalt enam kui aastatel 1990- 2000. enne 1990. aastat .

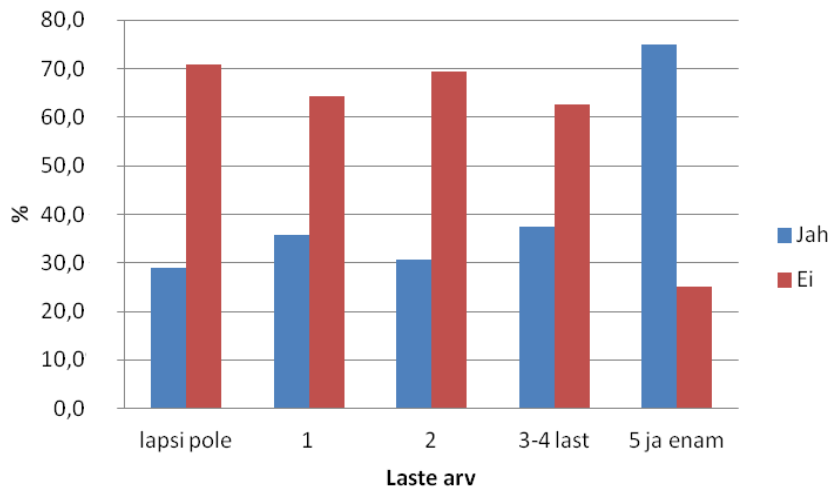
Pöörates tähelepanu leibkonna struktuuri mõjule, on näha, et vallalised ning abielus/ vabaabielus vahetasid kõige enam viimati eluaset 2000.a ja hiljem. Lahutatud/lesed vahetasid enim eluaset hoopis enne 1990. aastat. Selgub, et haridustase, rahvus, leibkonna suurus, laste arv ning leibkonna sissetulek ei mõjuta oluliselt eluaseme vahetamise ajanäitu, millal kõige enam vastajaid eluaset viimati vahetas.

Enamjaolt on küsitluses osalenuid, olenemata linnaosast, vanusest, leibkonna suurusest, leibkonna sissetulekust, haridustasemest, eluaseme suuruse ja seisundi ning olemasolevate mugavuste ja eluasemekulude suurusega üldiselt rahul. Kui vaadelda eraldi neid tunnuseid, kus olid erinevused, selgub, et väga rahul on üle poole Ihaste linnaosa vastajatest ning vastajad, kelle vanus on 16–20 eluaastat. Kõige rahuolematumad on eluaseme suurusega leibkonnad, kus on kuus ja enam liiget ning need leibkonnad, kus on kolm kuni neli last.

Eluaseme seisundi ning olemasolevate mugavustega ei ole rahul suured leibkonnad, kus on kuus ja enam liiget. Ka kahe lapsega leibkonnad pole enamasti rahul eluaseme seisundiga ning kolme kuni nelja lapsega leibkonnad pole rahul olemasolevate mugavustega.

30,5% vastajatest plaanivad järgmise viie aasta jooksul oma eluaset vahetada. Elukohta plaanivad vahetada peaaegu pooled Ülejõe linnaosa vastajatest. Kõige vähem omasid vahetamismõtteid Variku linnaosa vastajad. Üle poole vastajatest, kes olid eluaastates 16–30, plaanisid lähiaastatel elukohta vahetada. Vastajate puhul, kes olid vanad 31 ja enam aastat, oli elukoha vahetamise soov väiksem.

Vaadeldes tulemusi, selgub, et elukoha vahetamise plaane ei mõjuta perekonnaseis, haridustase, rahvus, sissetulek ega leibkonna suurus. Veidike olulisemat rolli mängib leibkonnas olevate laste arv. Vaatleme seda järgnevalt lähemalt.

Joonis 4 Kuidas mõjutavad laste arv ja olemasolu soovi vahetada eluaset

Joonis 4 näitab, et kuni nelja lapsega leibkondades ei ole laste arvul olulist rolli elukoha vahetamise plaanides. Eelnimetatud leibkonnad suuremas osas ei plaaninud elukohta vahetada. Kuid leibkonnad, kus on viis ja enam last, plaanivad vahetada elukohta järgneva viie aasta jooksul. Tuginedes saadud /kogutud andmetele, võib öelda, et laste arv mõjutab seda, millist remonti on leibkonnad on teinud.

Küsitluses osales vähe viie- ja enamlapselisi leibkondi, seega on tulemus kallutatud kõigi laste arvuga seotud küsimuste puhul.

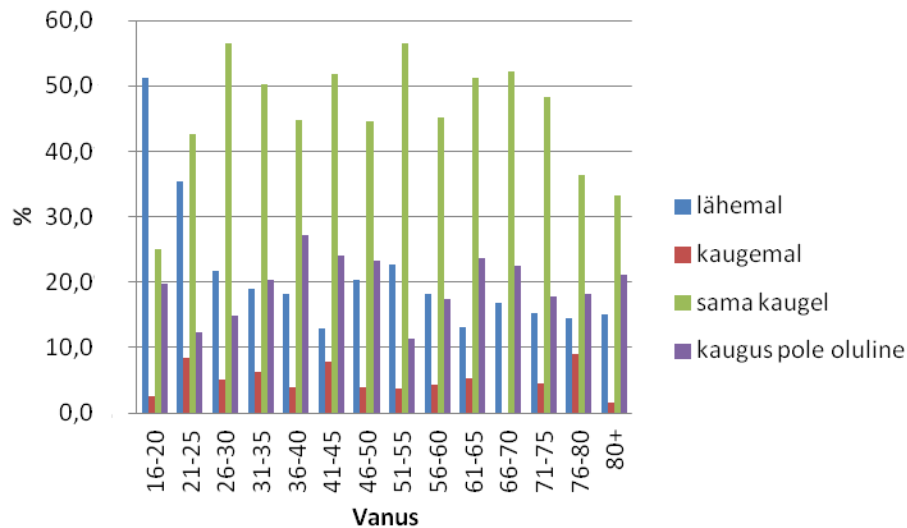
3.4. Tingimused uuele eluasemele

Järgnev peatükk käsitleb erinevaid uue eluaseme tingimusi: kaugus, kütтелиik, tarbeaia olemasolu. Peatükis püütakse teada saada, mida küsitluses osalenud eelistavad.

1) Kaugus linnakeskust

Suurem osa erinevate linnaosade vastajatest eelistab, et nende uus elukoht oleks sama kaugel kui senine elukoht. Vaid suurema osa Ropka Tööstuse vastajate jaoks pole uue eluaseme kaugus oluline.

Vanuserühma 16–20 eluaastat esindajad vastasid kõige enam, et sooviksid, et uus eluase oleks linnakeskusele lähemal. Suurem osa teiste vanuserühmade esindajatest soovivad, et uus eluase oleks sama kaugel kui praegune (joonis 5).

($p < 0,05$)

Joonis 5 Kuidas mõjutab vanus seda, kui kaugele linnakeskusest soovitakse kolida

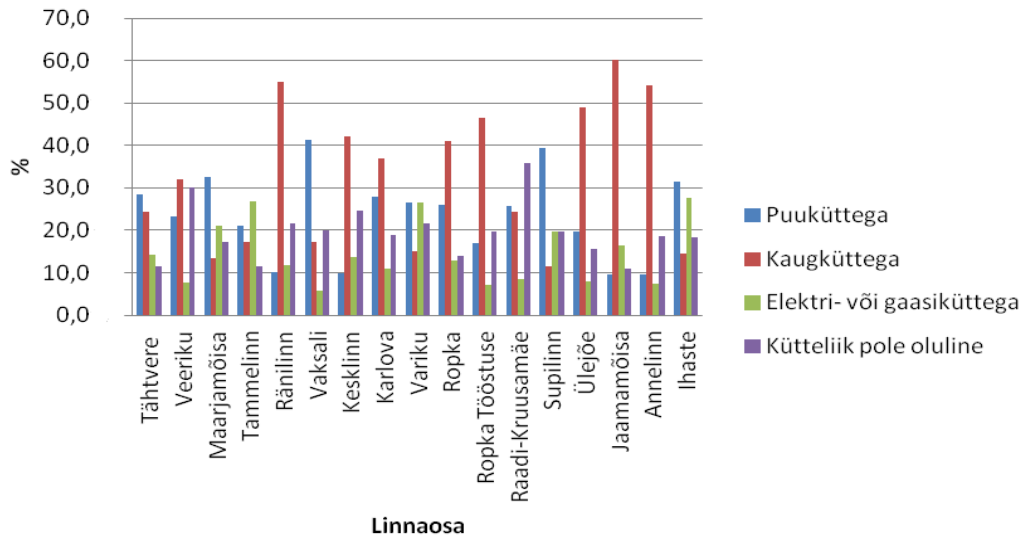
2) Küteliigi eelistamine

Vaadeldes seda, millise küteliigiga eluaset eelistatakse, muutuvad tulemused veidike keerulisemaks. Tähtvere, Maarjamõisa, Variku, Supilinna ja Ihaste linnaosade vastajad eelistaksid kõige enam elada eluasemetel, kus on puuküte. Veeriku, Ränilinna, Kesklinna, Karlova, Ropka, Ropka Tööstuse, Ülejõe, Jaamamõisa ja Annelinna vastajad eelistaksid neid eluasemeid, kus on kaugkeskküte. Elektri- või gaasikütet eelistavad enim Tammelinna ja Variku vastajad. Raadi-Kruusamäe vastajate jaoks pole oluline, milline on tulevase eluaseme küte (joonis 6)

Vaadeldes vanuselist koosseisu, siis üldiselt eelistavad enamus vanuserühmasid kaugküttega eluaset. Vaid 16- 20- aastaste jaoks pole oluline, kuidas köetakse uut eluaset. 36- 40- aastased eelistavad kõige enam uut eluaset, mis oleks puuküttega.

Leibkonnad, kus on kuni üks laps, eelistavad enam uut eluaset, kus oleks kaugkeskküte. Kahe lapsega leibkonnad, eelistaksid kõige enam puuküttega eluaset ning kolme kuni nelja lapsega leibkondade jaoks ei ole oluline, millist küttesüsteemi

kasutatakse. Viie -ja enamalapselised leibkonnad eelistavad võrdselt uusi eluasemeid, kus on puuküte või pole nende jaoks oluline, milline on kasutatav küttesüsteem.

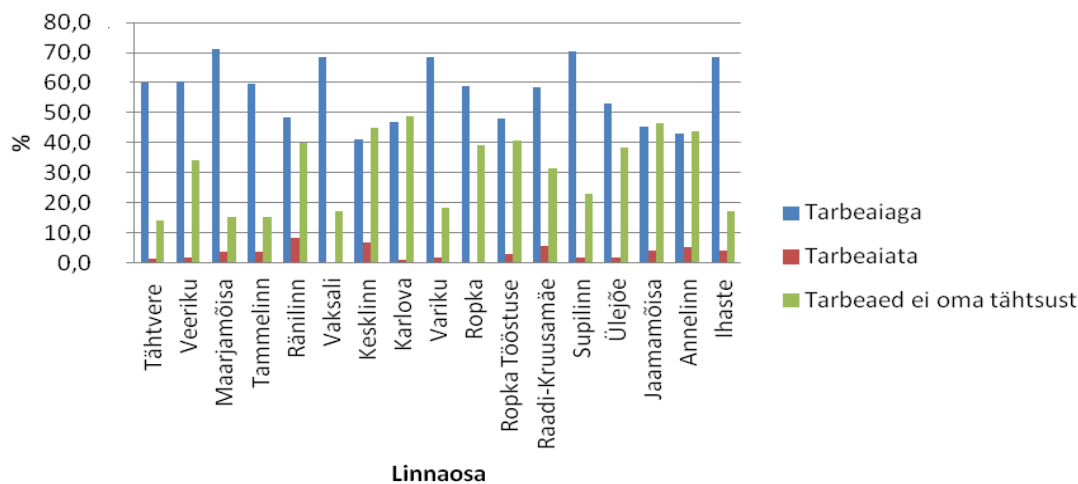

($p < 0,05$)

Joonis 6 Kuidas mõjutab praegune eluaseme linnaosa seda, millised kütтелиigiga eluaseme vastaja valib

3) Tarbeaia olemasolu

Suurele osale küsitluses vastajatest oli tarbeaia olemasolu uues elukohas oluline. Uues elukohas ei tunneks tarbeaiast puudust suurem osa Kesklinna, Karlova, Jaamamõisa ja Annelinna linnaosade vastajatest (joonis 7). Vaadeldes seda, kuidas mõjutab vanus soovi omada tarbeaeda, selgub, et vastajad vanuses 16–70 aastat eelistavad ülekaalukalt uut eluaset, millel on ka tarbeaed. Vastajad 71 eluaastat ja vanemad eelistaksid ilma tarbeaiata eluaset. Vallalised ning abielus/ vabaabielus eelistavad rohkem tarbeaiaga eluaset, kui lahutatud/ lesed. Laste arv ja leibkonna suurus ei mõjuta oluliselt seda, kas uus eluase on tarbeaiaga.

($p < 0,05$)

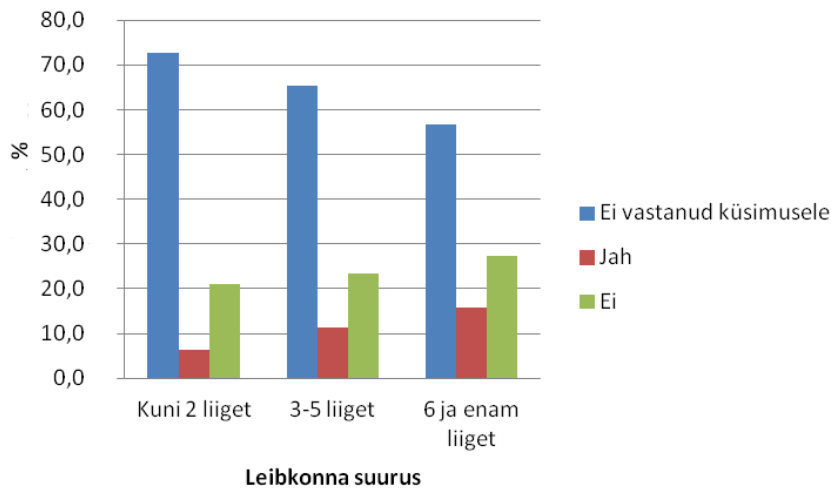
Joonis 7 Kuidas mõjutab praegune linnaosa seda, kas soovitakse uut eluaset tarbeaiaga või mitte

Võib öelda, et ei eelistata küll ühte kindlat kütteliiki, millega uut eluaset köetakse. Samas on suurel osal vastajatest kindel soov, et uue eluasemega peab kaasnema tarbeaed.

3.5. Elukoha vahetus

Elukoha vahetamisel võib olla mitmeid erinevaid põhjuseid. Järgnevalt tutvume neist ühe variandiga. Lisaks vaatleme, kas kolimine toimuks Tartu linna või maakonna siseselt või soovitakse lahkuda kuhugi mujale, s.o nii Eestis-siseselt kui ka väljaspool Eestit. Kõige enam plaanivad elukohta vahetada Jaamamõisa vastajad. Põhjuseks on soov elada meeldivamas elukeskkonnas. Kõige vähem oli elukohavahetamise soove Ihaste vastajatel.

Küsimusele vastanute hulgas oli mehi ja naisi suhteliselt võrdselt. 8,3% meestest ja 8,9% naistest vahetaksid elukohta, kuna soovivad saada eluaset meeldivamas elukeskkonnas. Oma praeguse elukeskkonnaga pole rahul vastajad vanuses 16–20 ning 26–30 aastased vastajad. Meeldivat elukohta ei pea põhjuseks 21–25-aastased vastajad

($p < 0,05$)

Joonis 8 Elukoha vahetamise põhjus meeldivam elukeskkond

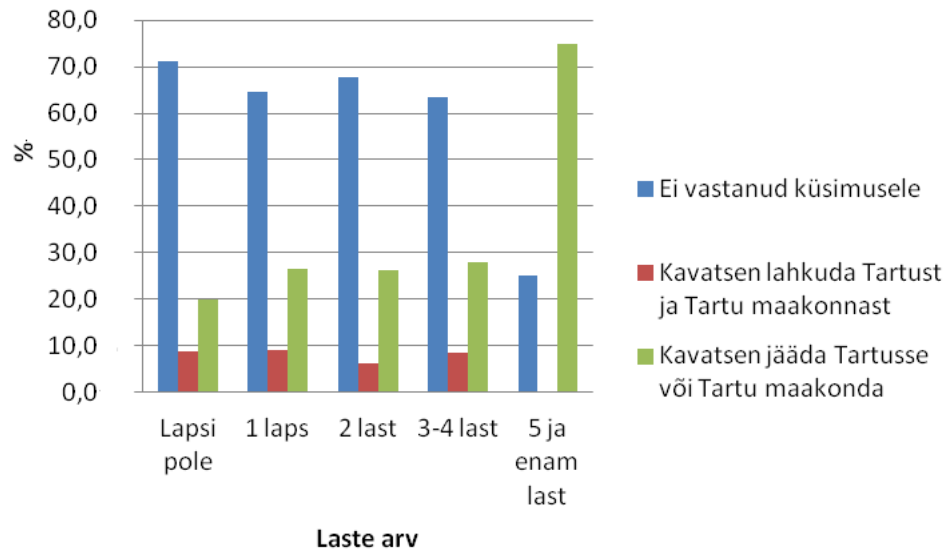
Kõikidest vastajatest oli enam neid, kes ei elukoha vahetamise põhjusena ei nimetanud soovi elada meeldivamas elukeskkonnas. Leibkonnaliikmete arv ei mõjuta oluliselt seda, kas elukoha vahetamise põhjuseks on mugavam elukeskkond. Kõige enam sooviksid elama asuda meeldivamasse elukeskkonda kuue- ja enamaliikmelised leibkonnad (joonis 8). Laste arv ei mõjuta oluliselt seda, kas elukoha vahetamise põhjuseks on meeldivam elukeskkond. Kõige väiksem oli jah-vastajate protsent, kellel lapsi pole. Kõige enam soovivad vahetada eluaset viie- ja enamalapselised leibkonnad, tuues põhjuseks soovi elada meeldivamas elukeskkonnas.

Kõige enam plaanivad jääda elama Tartusse või Tartu maakonda Ränilinna elanikud. Samas plaanivad Tartust või Tartu maakonnast lahkuda Maarjamõisa vastajad. Variku linnaosast vastajatest ei plaaninud Tartust ega Tartu maakonnast keegi lahkuda. Ülejõe linnaosa vastajatest plaanib lahkuda Tartu maakonnast 14,7% ning Tartusse või Tartu maakonda jääda 37,3%.

Tartust ning Tartu maakonnast plaanivad lahkuda kõige enam 16–20-aastased vastajad. Ükski 76–80-aastane vastaja ei plaani lahkuda Tartust või Tartu linnast. Kõige enam plaanivad Tartust ja Tartu maakonnast lahkuda vallalised vastajad, kõige väiksem on lahutatud ja leskede osakaal.

Kõige enam plaanivad Tartusse või Tartu maakonda elama jääda just lasterikkad leibkonnad, kus on viis ja enam last. Eelnimetatud leibkonna tüüp on ka

ainus, kus ei plaaninud ükski vastaja Tartust ega Tartu maakonnast lahkuda. Laste arv ei mõjuta oluliselt seda, kas jäädakse Tartusse või Tartu maakonda. Eelnimetatud piirkonnast plaanivad kõige enam lahkuda ühe lapsega leibkonnad (joonis 9).

P- Value: 16,850^a A- Square: ,032 (p<0,05)

Joonis 9 Millist mõju avaldab laste arv/ olemasolu sellele, kas plaanitakse Tartust lahkuda?

Selgub, et soov saada uue eluaseme abil ka parem elukeskkond ei ole kolimise peamiseks põhjuseks. Tartust ja Tartu maakonnast soovivad lahkuda just nooremad vastajad vanuses 16–20 aastat ning need vastajad, kellel pole perekonda.

4. Kokkuvõte

Käesoleva töö põhieesmärgiks oli uurida, millistes tingimustes elavad Tartu linna elanikud, milline oleks ideaalne uus eluase, kas ja kuidas mõjutab laste olemasolu elukoha vahetust. Vaadeldi erinevaid isikuandmeid: sugu, vanust, haridustaset, perekonnaseisu, rahvust, leibkonnasuurust, laste arvu ja leibkonna sissetulekut. Neid andmeid analüüsiti võrdlevalt järgnevate eluaseme puudutavate küsimustega: eluaseme tüüp, eluaseme kuuluvus, eluaseme ehitusaasta, mugavuste olemasolu, eluaseme suurus, tubade arv ning pindala ühe inimese kohta. Lisaks uuriti, kuidas on vastajad rahul oma eluaseme erinevate näitajatega (suurus, seisund, olemasolevad mugavused, eluaseme kulude suurus). Et täpsemalt ülevaadet saada, uuriti veel seda, kas ja millist remonti on tehtud viimase viie aasta jooksul. Lisaks vaadeldi elukoha vahetamisega seotud küsimusi: viimane elukohavahetus, millistele nõudmistele peaks vastama uus eluase, millisesse piirkonda sooviskid vastajad ümber kolida.

Lõputöös kasutati Tartu Linnavalitsuse küsitlust „Tartu ja tartlased 2013“. Autori järeldused põhinevad küsimustiku „Tartu ja tartlased 2013“ andmete analüüsil. Antud töös tegi autor SPSS 22 risttabelid, sagedustabelid ning χ^2 testi abil statistilise olulisuse kontrolli. Seejärel analüüsis töö autor andmed ning korrigeeris joonised ja tabelid.

Autor pööras erilist tähelepanu sellele, millistes tingimustes elasid Tartu linna leibkonnad Nõukogude Liidu perioodil ning millises seisus elati aastal 2013. Lisaks sellele püüdis autor teada saada, kui palju küsitlusele vastajaist sooviksid eluaseme vahetada ning kuhu nad koliksid ning mis oleks eluaseme vahetamise põhjuseks.

Antud analüüsist selgus, et kõige enam viie- ja enamakorruselistes korterelamutes elavatest küsimustele vastajaist elas isiklikul elupinnal või oma leibkonna liikmele kuuluval. Kuigi peale iseseisvust on toimunud aktiivne ehitustegevus, elab suurem osa tartlasi hoonetes, mis on ehitatud aastatel 1970–1990. Laste- ja leibkonnaliikmete arv ei mõjuta oluliselt seda, kas elamispinnal on olemas mugavused (kanalisatsioon, külm vesi, soe vesi, dušš/vann). Kõige enam elavad mugavusteta eluasemel kuni kaheliikmelised ning lasteta leibkonnad.

Tartu suurimas linnaosas, Annelinnas, elatakse kõige enam elamispindadel, mille suuruseks 61–70 m². Küsitlusest selgus, et perekonnaseis ei mõjuta oluliselt seda, kui suur on leibkonna eluase. Leibkonnad, kus on kuni kaks liiget elavad kõige enam eluasemetel, mille suuruseks on 41–50 m². Sama suuri eluasemepindasid kasutavad kõige enam leibkonnad, kus on kuus ja enam liiget. Kolme- kuni viieliikmelised leibkonnad elavad eluasemetel 61–70 m². Kuni ühe lapsega leibkonnad elavad kõige sagedamini eluasemetel, mille suuruseks on 41–50 m², kahe- kuni neljalapselised leibkonnad pindadel 61–70 m². Leibkondi, kus on viis ja enam last, elab võrdselt eluasemetel, mille suuruseks on 11–20 m² ning 71–80m².

Vanus mõjutab seda, mitmetoalistes korterites või elamutes elatakse. Kui 16–20- aastased vastajad elavad kõige sagedamini neljatoalistes korterites, siis 21–35- aastased ning 56- aastased ja vanemad elavad kõige enam eluasemetel, kus on kaks tuba. Leibkonnad, kus oli kuni kaks liiget, elasid kõige sagedamini kahetoalistes korterites. 42,5% kolme- ja enamaliikmelised liikmelistest leibkondadest elab kõige sagedamini nelja ja rohkema toaga eluasemel. Lastetud leibkonnad elasid kõige enam kahetoalistes korterites. Leibkonnad, kus oli üks kuni kaks last, elasid enamasti nelja ja enama toaga eluasemetel ning kolme kuni nelja lapsega elati kõige sagedamini 3-toalistes. Veerand leibkondadest, kus laste arv oli viis ja enam, elas ühetoalises korteris, pooled sama lastearvuga leibkondadest elas nelja ja enama ruumiga eluasemetel.

Enamikes linnaosades on ühe inimese kohta rohkem kui 31m². Kõige kitsamates oludes elavad enamasti 16–20 -aastased vastajad (0–10m²/ in). Kõige rohkem omasid pinda ühe inimese kohta vastajad alates 46. eluaastast (31 ja enam m²/ in). Kõige enam on inimese kohta ruumi nendes leibkondades, kus on kuni kaks liiget, kuue- ja enamaliikmelistes leibkondades on selleks näitajaks 0–10m². Need leibkonnad, kus lapsi pole, on kõige enam ühe inimese kohta 31 m² ja rohkem . Olenemata laste arvust, on sagedasim pind ühe inimese kohta 11–20m².

Kõige enam on küsitluses osalenud teinud sanitaarremonti. Veeriku ja Karlova linnaosas on kõige enam neid, kes pole viimase viie aasta jooksul üldse remonti teinud. Tammelinnas ja Ropka Tööstuse linnaosas on võrdselt neid vastajaid, kes on teinud kõige enam sanitaarremonti ning kapitaalremonti. Oluliselt ei mõjuta vanuseline koosseis, perekonnaseis, haridustase, rahvus ja leibkonna suurus seda,

millist tüüpi remonti on tehtud. Leibkonnad, kus pole lapsi või on üks laps, tegid kõige enam sanitaarremonti. Kahe- kuni neljalapselised leibkonnad on viimase viie aasta jooksul teinud kõige rohkem kapitaalremonti. Suured leibkonnad, kus laste arv on viis ja enam, on teinud võrdselt sanitaarremonti või pole üldse teinud remonti. Enamjaolt on küsitluses osalenud - olenemata linnaosast, vanusest, leibkonna suuruselt, leibkonna sissetulekust, haridustasemest - eluaseme suuruse, seisundi, olemasolevate mugavuste ja eluasemekulude suurusega üldiselt rahul. Kõige enam pole eluaseme suurusega rahul leibkonnad, kus on kuus ja enam liiget ning need leibkonnad, kus on kolm kuni neli last. Neid, kes pole eluaseme seisundi ning olemasolevate mugavustega üldse rahul, on kõige enam suuretes leibkondades, kus on kuus ja enam liiget.

30,5% vastajatest plaanivad järgmise viie aasta jooksul oma eluaset vahetada. Elukoha vahetamise plaane ei mõjuta perekonnaseis, haridustase, rahvus, sissetulek ega leibkonna suurus. Veidike olulisemat rolli mängib leibkonnas olevate laste arv selles, millised on esitatavad tingimused uuele eluasemele?

Suurem osa erinevate linnaosade vastajatest eelistab, et nende uus elukoht oleks kesklinnast sama kaugel kui senine elukoht. Kütteliikidest eelistavad Tähtvere, Maarjamõisa, Variku, Supilinna ja Ihaste linnaosade vastajad kõige enam elada eluasemetel, kus on puuküte. Veeriku, Ränilinna, Kesklinna, Karlova, Ropka, Ropka Tööstuse, Ülejõe, Jaamamõisa ja Annelinna vastajad eelistaksid neid eluasemeid, kus on kaugkeskküte. Elektri- või gaasikütet eelistavad enim Tammelinna ja Variku vastajad. Raadi- Kruusamäe vastajate jaoks ei ole oluline, milline on tulevase eluaseme küte. Suurele osale küsitluses vastajatest oli tarbeaia olemasolu uues elukohas oluline. Tarbeaiast uuel elukohas ei tunneks puudust suurem osa Kesklinna, Karlova, Jaamamõisa ja Annelinna linnaosade vastajatest. Seega on suurema osa vastajate jaoks ideaalne see eluase, mis on sama kaugel kesklinnast kui praegune elukoht ning see on puu- või keskküttega ning tarbeaiaga.

Kõikide vastajate gruppide seas oli enim neid, kellel ei ole elukoha vahetamise põhjuseks soov elada meeldivamas elukeskkonnas. Laste arv ei mõjuta oluliselt seda, kas elukoha vahetamise põhjuseks on meeldivam elukeskkond. Kõige enam plaanivad Tartusse või Tartu maakonda elama jääda just lasterikkad leibkonnad, kus on viis ja enam last. Eelnimetatud leibkonna mudel on ka ainus, kus

ei plaani ükski vastaja Tartust ega Tartu maakonnast lahkuda. Laste arv ei mõjuta oluliselt seda, kas jäädakse Tartusse või Tartu maakonda.

Antud töö tulemusi saaksid kasutada need, kellel on tulevikus võimalus eluasemepoliitika läbi inimeste elamistingimusi parendada. Käesolevas uurimuses on esitatud 2013.a andmed ning inimeste ootused eluasemele. Lõputöö annab üldise ülevaate Tartu elanike ootustest, kuna küsitluses osales vaid 1500 inimest, kuigi Tartu linnas elas 2014. aasta seisuga veidi alla 100 000 inimest.

5. Summary

The thesis: „Housing Conditions of the Households and Factors Affecting the Change of Residence: Tartu Example“ topic selection was determined by several factors. First, the need to find out, in what condition are the dwellings where Tartu city inhabitants are living in, and how the housing-related issues are influenced by several factors, for example the number of children and household size. Secondly, how many there are residents in Tartu, who want to move, where they want to move, and which are their expectations on the new dwelling, compared to the present residence. The thesis concerns the following questions: What are the living conditions of Tartu city residents? What would be the perfect place where Tartu residents would like to move? Whether and how the existence of children affects the willingness to change the place of residence? In the thesis were used the results of the survey „Tartu and Inhabitants of Tartu 2013.“ The survey involved 1500 persons. Author's conclusions are based on a survey „Tartu and Inhabitants of Tartu 2013“ data analysis. In this work, the author used SPSS 22 cross tabulations, frequency tables and h_i^2 test for statistical significance testing. Thereupon the author analyzed data and adjusted figures and tables.

The majority of Tartu inhabitants live in dwellings that belong to the respondent or his or her family member in five or more storeyed apartment buildings. Most of the buildings where people live, are built between 1970 – 1990. The number of children and household members do not significantly affect the fact whether the dwelling has conveniences (sewerage, cold water, hot water, shower/bath). The survey reveals that family status does not significantly affect the size of the householdings' dwellings. Households with up to 2 members reside mostly in dwellings, which have 41 – 50 m² of floor space, the same size housing premises are also used by the most of households with 6 or more members. 3-5 membered households live in the housings from 61 to 70 m². The households with up to one child live most commonly in the housings with a floor area of 41 – 50 m²; households with 2 – 4 children live in the housings with a floor area of 61-70 m². There are equal number of households with five and more children, who are living in the housings with a size of 11 – 20 m² or 71 – 80m²

Age of the respondents has a part in that, how many rooms there are in the flats or detached houses, where they live: Respondents aged 16 to 20 live most commonly in 4-room (3-bedroom) apartments, while respondents aged 21 to 35 and over 56 years of age live most commonly in the two-room apartments. Looking at the number of rooms, the households with up to two members live most often in the two-room apartments, and the households with three or more members live most commonly in the housings with 4 or more rooms. Childless households live mostly in two-room apartments. Households with 1-2 children live most commonly in the dwellings with 4 or more rooms; a quarter of the households, where the number of children is 5 or more, live in one-room apartments, a half of the households with the same number of children live in the housings, where are 4 or more rooms.

In the most of city districts there is more than 31 m² living space per person. In the most tight conditions live more commonly the respondents aged 16-20 (0 – 10 m² living space p/p). In the most spacious dwellings live the respondents from the age of 46 (31 m² and more living space p/p). The highest number of living space (in m²) per person is in the households with one or two members; in the households with 6 or members is the same indicator 0 – 10 m². The households with no children have the most residential space per person: 31 m² or more. Most of the respondents from the different city districts prefer that their new residence would be at the same distance from the city center than the present residence. In the preferred heating types there are represented all of them (stove heating, remote central heating, electrical or gas heating), however, the priority was given to remote central heating. A large proportion of survey respondents considered it important that the new residence would have a garden.

In the households with up to 4 children the number of children does not have a major role in making a removal decision. Most of the aforementioned households do not intend to move. However, the households with 5 or more children are planning to move. The number of children does not affect significantly the fact that the change of residence is planned because of the more pleasant living environment. The smallest number of "yes" responses were given by those, who do not have children. A wish to change the residence because of the aforementioned reason is most common in the households with 5 or more children. The households with 5 or more children plan to stay in Tartu or Tartu County. The household with the largest number of children is

also the only one, where none of the respondents does not plan leave Tartu and Tartu County. The number of children does not significantly affect the decision, whether the household stays in Tartu or Tartu County.

The results of this work can be used by those, who have the will and opportunity to improve people's living conditions through the housing policy, since this work presents the current data and describes people's expectations for the new housing.

6. Tänuavaldused

Autor soovib avaldada tänu Tiit Tammarule käesoleva lõputöö juhendamise ning igakülgse abi ja nõuannete eest.

Autor tänab Anne Kokkovit, kes aitas kaasa töö valmimisele.

Autor tänab Anneli Kährikut, kes andis Tartu ja tartlased küsimustiku ning andmed.

Kasutatud allikad

Artiklid ja raamatud

1. **Kulu H.** (2003) (PDF) 11.05.2014, International Journal of Urban and Regional Research, Housing Differences in the Late Soviet City: The Case of Tartu, Estonia,
2. **Kõre J., Ainsaar M., Hendrikson M.** Akateemia nr 10 1996, Print „Eluaseme poliitika Eestis“
3. **Kährik A., kaasautorid Kõre J., Hendrikson M.,** PRAXIS 2002. Print Eluasemepoliitika Euroopas ja Eestis autor, Poliituuringute Keskus PRAXIS
4. **Kährik A.** Eluruumide erastamise mõju Tartu elanikkonnale ning elamufondile–Inimesed, ühiskonnad ja ruumid, toimetanud Jauhianen J.S., Kulu H., Tartu 2000
5. **Kährik A., Tammaru T.** The Case of Tallinn avaldatud online 2010 (PDF), 11.05.3014Soviet Prefabricate d Panel Housing Estates: Areas of Continued Social Mix or Decline?
6. **Randoja M.** elamistingimuses STAT 2 2009 Web 9.05.2014 Statistikaameti teemaleht leibkondade
7. **Rea. T,** Print 1959 Eesti NSV linnaliste asulate geneetilisest klassifikatsioonist sotsialismieelsel perioodil,
8. **Rea. T,** 1960 Print Eesti ala linnade funktsionaalsed tüübid XX saj. alguses.
9. Tartu ja tartlased 2013 lõpparuanne 13.09.2013 PDF

Internetiallikad

10. **Domus kinnisvara,** Web. 9.05.2014
<http://www.domuskinnisvara.ee/blogi/tag/elamufond/>
11. **Eesti eluasemevaldkonna arengukava** Web. 9.05.2014 2008-2013
9.05.2014
<https://valitsus.ee/UserFiles/valitsus/et/valitsus/arengukavad/majandus-ja->

- [kommunikatsiooniministeerium/ eluasemevaldkonna arengukava 2008 2013.pdf](#)
12. **Eesti Päevaleht** Web. 9.05.2014 <http://epl.delfi.ee/news/arvamus/eluase-inimese-uks-pohioigusi.d?id=65693394>, PM Online 18. veebruar 2013 01:00
13. **European Commission eurostat**, viimane uuendamine 2013 Web. 9.05.2014 http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Housing_statistics/et,
14. **Kommer A.**, Eluasemepoliitika, RIA6001 Eesti avalikud poliitikad 9. loeng Web. 9.05.2014 http://www.agentuurketa.org/content/articles/docs/Kommer.A_Eluasemepoliitika.pdf
15. **KV.EE kinnisvarablogi**, Web 9.05.2014 <http://www.kinnisvaraweb.ee/blog/kommentaar-statistikaameti-25-oktoobri-pressiteatele-leibkondade-elamistingimused-on-loendustevahelisel-ajal-paranenud/10.2013>
16. **Majaehitaja**, Web. 9.05.2014 <http://www.majaehitaja.ee/sildid/sanitaarremont/>
17. **Rahvastiku- ja sotsiaalstatistika osakond**, Web. 9.05.2014 http://pub.stat.ee/px-web.2001/Database/Sotsiaalelu/13Tervishoid/01Arstiabi_kattesaadavus/TH_51.htm
18. **Randoja, M.** Leibkondade elamistingimused Web. 9.05.2014 [http://forum.tempt.ee/uploads/2477_Leibkondade_elamistingimused\[1\].pdf](http://forum.tempt.ee/uploads/2477_Leibkondade_elamistingimused[1].pdf)
19. **Siseministeerium**, Web. 9.05.2014 https://www.siseministeerium.ee/.../Elanike_arv_KOV-des_01.01.2013.xl...
20. **Statistikaamet**, Web. 9.05.2014 <http://www.stat.ee/leibkonnad>
21. **Statistikaamet**, Web. 9.05.2014 http://www.stat.ee/49297_2011
22. **Tartu linna kodulehekül**, Viimati muutis 2002-10-30 16:53:32 Web. 9.05.2014 http://www.tartu.ee/?lang_id=1&menu_id=2&page_id=1130

Lisad

Lisa Tabel 9 Eluasemetüübid Tartu linnas

Vastajate arv %-des									
	Tähtvere	Veeriku	Maarjamõisa	Tammelinn	Ränilinn	Vaksali	Kesklinn	Karlova	Variku
Ühe- või kahepereelamu	48,6	31,1	86,3	80,4	5	17,1	3,9	13	100
Vähem kui viie korrusega korterelamu	50	29,1	0	15,7	1,7	77,1	54,9	29	0
Viie või enamakorruselise korterelamu/ Ühiselamu	1,4	39,8	13,7	3,9	93,3	5,7	41,2	58	0
Üldkogum	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Vastajate arv %-des									
	Ropka	Ropka Tööstuse	Raadi-Kruusamäe	Supilinn	Ülejõe	Jaamamõisa	Annelinn	Ihaste	Kokku
Ühe- või kahepereelamu	49	1,4	47,1	29,5	7,8	1,4	4,7	93	100% n= 437
Vähem kui viie korrusega korterelamu	10	7	48,6	65,6	30,4	11,3	9	1,3	100% n= 369
Viie või enamakorruselise korterelamu/ Ühiselamu	41	91,5	4,3	4,9	61,8	87,3	86	5,3	100% n= 710
Üldkogum	100	100	100	100	100	100	100	100	100% n=1516

P- Value: 1205,555^a

A- Square: 0,00

(p<0,05)

Lisa Tabel 10 Eluaseme ehitusaasta seos leibkonna netosissetulekuga

	Vastajate arv %						Kokku
	Kuni 320 eurot	321- 640 eurot	641- 959 eurot	960-1280 eurot	1281-1600 eurot	1601 ja rohkem eurot	
Enne 1946 aastat	10,5	12	12,1	15,9	12,7	10,3	100% n= 170
1946-1970	27,1	24,4	19,5	20,2	20,5	18,7	100% n= 305
1971-1990 / täpselt ei tea, kuid 1946-1990	38,1	45,8	49	42,8	43,4	24,5	100% n= 585
1991- pooleliolev ehitis/ täpselt ei tea, kuid 1992 või hiljem	6,2	8	12,1	12,5	16,9	38,7	100% n= 191
Ei tea	18,1	9,7	7,4	8,7	6,6	7,7	100% n= 135
Üldkogum	100	100	100	100	100	100	100% n= 1386

P- Value: 133,923^a

A- Square: 0,00

(p<0,05)

Lisa Tabel 11 Leibkonna suuruse ja laste arvu mõju eluaseme suurusele

Eluaseme suurus m ²	Vastajate arv %-des									
	Kuni 2 liiget	3-5 liiget	6 ja enam liiget	Kokku	Lapsi pole	1 laps	2 last	3-4 last	5 ja enam last	Kokku
0-10	7,1	11,6	21,7	100% n=115	8,5	9,7	13,3	7,3	0	100% n=115
11-20	3,8	1,2	4,3	100% n=34	3,3	0,5	1,1	1,8	50	100% n=32
21-30	9,1	1	0	100% n=70	7,3	3,2	0,6	0	0	100% n=66
31-40	17,9	7,3	0	100% n=165	16,3	8,6	7,2	3,6	0	100% n=163
41-50	26,8	18,5	26,1	100% n=292	25,2	25,8	16,6	14,5	0	100% n=290
51-60	10,5	11,4	13	100% n=136	10	12,4	11,6	12,7	0	100% n=132
61-70	15,3	25,1	13	100% n=241	16,6	19,4	24,9	43,6	0	100% n=239
71-80	6,4	14,1	13	100% n=121	8	12,9	13,8	9,1	50	100% n=120
81-90	1,8	3,9	8,7	100% n=35	2,4	2,7	5	3,6	0	100% n=35
91 ja enam	1,4	5,9	0,0	100% n=40	2,2	4,8	6,1	3,6	0	100% n=40
Üldkogum	100	100	100	100% n=1249	100,0	100	100	100	100	100% n=1232

P- Value: 152,750^a

A- Square: 0,00

P- Value: 118,979^a

A- Square: 0,00

(p<0,05)

(p<0,05)

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Kairi Kuldma (sünnikuupäev: 07.12.1989)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose: „Leibkondade eluasemetingimused ja elukoha vahetamist mõjutavad faktorid: Tartu näide“ , mille juhendaja on Tiit Tammaru,

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas

digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja

lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas

digitaalarhiivi DSpace'is kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega

isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 19.05.2014